

TISHLAR SALOMATLIGINING INSON UMUMIY SALOMATLIGIGA TA'SIRI

Bulturava Zuxraxon
Stomatalogiya 24_03 gr
University of Business and Science

Annotatsiya:

Mazkur maqolada og'iz va tish salomatligining inson umumiy sog'lig'i bilan o'zaro bog'liqligi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tish kasalliklarining yurak-qon tomir, diabet, nafas olish tizimi, homiladorlikdagi asoratlari kabi ko'plab tizimli kasalliklar bilan bog'liqligi yoritiladi. Shuningdek, profilaktika va sog'lom turmush tarzining ahamiyati ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: tish salomatligi, umumiy salomatlik, parodontit, yurak-qon tomir kasalliklari, og'iz gigiyenasi, profilaktika.

KIRISH

Inson salomatligi — bu faqat jismoniy holat emas, balki ruhiy va ijtimoiy farovonlikning ham uyg'un holatda bo'lishidir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) tomonidan berilgan aniqlovda salomatlik — organizmda hech qanday kasallik yo'qligi bilan emas, balki to'liq jismoniy, aqliy va ijtimoiy muvozanat holati bilan belgilanadi. Shunday yondashuvda og'iz bo'shlig'i, ayniqsa tishlar va milk salomatligi, inson umumiy sog'lig'ining ajralmas va muhim bir qismi hisoblanadi. Afsuski, kundalik hayotda og'iz gigiyenasi masalasi ko'pincha ikkinchi darajali deb qaraladi. Aslida esa tish va milk kasalliklari ko'plab tizimli kasalliklar — yurak-qon tomir, endokrin, nafas olish, hatto reproduktiv tizim faoliyatiga bevosita yoki bilvosita salbiy ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda tibbiyot fanida og'iz bo'shlig'i sog'lig'i bilan butun organizm o'rtasidagi murakkab biotibbiy va patofiziologik bog'liqliklar tobora ko'proq ilmiy izlanishlarga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, parodontit, kariyes, milk yallig'lanishlari kabi keng tarqalgan stomatologik muammolar yurak ishemik kasalliklari, diabet, pnevmoniya, homiladorlikdagi asoratlari kabi global sog'liq muammolari bilan bog'liqligi bo'yicha ishonchli dalillar mavjud. Shu bois tish salomatligini saqlash va stomatologik kasalliklarning oldini olish faqat estetik va lokal masala bo'lib qolmay, balki keng ko'lamli sog'liqni saqlash siyosatining muhim tarkibiy qismiga aylanishi zarur.

Bundan tashqari, og'iz va tish salomatligi insonning psixologik holatiga, ijtimoiy faolligiga, muloqot madaniyatiga va hatto kasbiy muvaffaqiyatiga ham sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Sog'lom va chiroyli tishlar shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, bu esa o'z navbatida ijtimoiy moslashuv va ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, og'iz gigiyenasi va stomatologik profilaktikaning pedagogik, psixologik va ijtimoiy ahamiyati ham alohida e'tiborga loyiqdir.

Mazkur maqolada og'iz va tish salomatligining inson umumiy sog'lig'iga bo'lgan ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi, dolzarb muammolar yoritilib, zamonaviy yondashuvlar asosida ularning oldini olish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

1. Tish kasalliklari va yurak-qon tomir tizimi

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, parodontit (milk to'qimalarining yallig'lanishi) yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi. Tish atrofida vujudga keladigan yallig'lanish jarayoni qon orqali butun organizmga tarqalib, arteriyalarning torayishi va qattiqlashishiga (ateroskleroz) olib kelishi mumkin.

2003-yilda o'tkazilgan Amerika yurak assotsiatsiyasi tadqiqotlariga ko'ra, parodontitga chalingan odamlarda yurak xurujlari ehtimoli sog'lom odamlarga nisbatan 25-30% yuqori bo'lgan.

2. Tish sog'lig'i va diabet o'rtasidagi bog'liqlik

Diabet bilan og'rikan odamlarda parodontit rivojlanish xavfi yuqori bo'ladi. Shu bilan birga, milkdagi yallig'lanish diabetni nazorat qilishni qiyinlashtiradi. Bu ikki tomonlama aloqadorlik parodontitni diabet belgilari ichida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi. Yaxshi og'iz gigiyenasi va tish muolajalari diabetik bemorlarning glyukozani boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

3. Tish salomatligi va nafas olish tizimi

Yomon og'iz gigiyenasi og'iz bo'shlig'ida bakteriyalar ko'payishiga olib keladi. Bu bakteriyalar nafas yo'llariga tushib, bronxit, pnevmoniya va boshqa infeksiyon kasalliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, keksalar va immun tizimi zaif odamlarda bu xavf oshadi.

4. Homiladorlikdagi asoratlar

Homilador ayollarda parodontit muddatidan oldin tug'ish, past vaznli chaqaloq tug'ilishi kabi xavf omillarini kuchaytiradi. Ba'zi tadqiqotlar og'izdagi infeksiyalar platsentaga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatmoqda. Shu sababli homiladorlik davrida og'iz gigiyenasiga alohida e'tibor berish lozim.

5. Psixologik va ijtimoiy omillar

Tishlar nafaqat sog'liq, balki estetik va psixologik jihatdan ham muhim. Tishlardagi muammolar insonda o'ziga ishonchni kamaytirishi, ijtimoiy aloqalarda cheklovlar tug'dirishi mumkin. Bu esa stress, depressiya va yolg'izlik kabi holatlarga olib kelishi ehtimoldan xoli emas.

Xulosa

Yuqoridagi dalillardan ko'rinib turibdiki, og'iz va tish salomatligi inson umumiy salomatligining ajralmas qismidir. Tish kasalliklari faqat og'iz bo'shlig'ida emas, balki butun organizmda jiddiy asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu boisdan aholi o'rtasida og'iz gigiyenasi madaniyatini oshirish, profilaktik stomatologik ko'riklarni yo'lga qo'yish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tonetti, M. S., & Jepsen, S. (2017). **Periodontal health and systemic conditions: consensus report of the EFP workshop**. Journal of Clinical Periodontology.
2. Preshaw, P. M. et al. (2012). **Periodontitis and diabetes: a two-way relationship**. Diabetologia.
3. Scannapieco, F. A. (2013). **Oral health and the respiratory tract: the importance of oral health in respiratory disease prevention**. American Journal of Infection Control.
4. Offenbacher, S. et al. (2006). **Periodontal disease and prematurity**. The New England Journal of Medicine.
5. World Health Organization. (2020). **Oral health**. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/oral-health>